

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ЯРОСЛАВА
МУДРОГО

МИХАЙЛЕНКО ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 340.111.5:342.721

**ПРАВО ЛЮДИНИ НА НЕДОТОРКАНИСТЬ ПРИВАТНОГО ЖИТТЯ:
ПОНЯТТЯ, АСПЕКТИ, МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ**

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2014

Дисертація є рукописом

Робота виконана на кафедрі теорії держави та права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, дійсний член Національної академії правових наук України **Петришин Олександр Віталійович**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри теорії держави і права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент **Серьогін Віталій Олександрович**, Харківський національний університет внутрішніх справ, начальник кафедри конституційного та міжнародного права;

кандидат юридичних наук, доцент **Панкевич Олег Зіновійович**, Львівський державний університет внутрішніх справ, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін.

Захист відбудеться «03» листопада 2014 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.02 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська 70.

Автореферат розіслано «26» вересня 2014 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Ю. Є. Атаманова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Світовий досвід розвитку суспільства свідчить, що без визнання, дотримання й захисту прав і свобод людини неможливо побудувати демократичної, соціальної, правової держави. Цей принцип покладено в основу Конституції України, яка містить положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження й забезпечення прав і свобод – головним обов'язком держави. Одним із фундаментальних прав людини, що відображає її свободу, є право на недоторканність приватного життя.

Наразі суспільство характеризується глобалізацією світового економічного простору й високими темпами науково-технічного прогресу, що породжує появу все нових загроз недоторканності приватного життя індивіда з боку як держави, так і окремих осіб. Найочевидніший приклад – проблема захисту персональних даних, їх недоторканність у мережі Інтернет, створення кредитних історій і медичних баз даних для дослідження.

Саме тому все більше актуалізується потреба в осмисленні значущості права на недоторканність приватного життя. Серед проблем, які потребують свого якнайшвидшого розв'язання, слід виокремити, в першу чергу, теоретико-правові питання, пов'язані зі з'ясуванням понятійного апарату, об'єкта й суб'єктів досліджуваного права, а також питання його забезпечення й захисту, можливих меж і правомірних обмежень.

У практичному плані проблема реалізації права на недоторканність приватного життя полягає в тому, що підвищення ролі людини в соціумі спонукає її до соціально-правової активності, використання всіх дозволених засобів для задоволення власних потреб. Така постановка питання повинна зорієнтовувати правотворчі і правозастосовні органи на вдосконалення процесу реалізації цього права.

На доктринальному рівні проблема наукового осмислення прав людини і громадянина як соціального й політико-правового феномена неодноразово була самостійним предметом численних досліджень. Ідеться про наукові праці таких учених, як С. С. Алексєєв, М. В. Баглай, Ю. Г. Барабаш, С. В. Бобровнік, А. Б. Венгеров, М. В. Вітрук, Л. Д. Воєводін, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, О. Є. Кутафін, В. В. Лазарєв, О. В. Малько, М. І. Матузов, О. А. Лукашева, Л. Р. Наливайко, В. С. Нерсисянц, Н. М. Оніщенко, В. Д. Перевалов, О. В. Петришин, А. С. Піголкін, В. Ф. Погорілко, П. М. Рабінович, С. Г. Серьогіна, О. Ф. Скаун, Ю. М. Тодика, В. Є. Чиркін, С. В. Шевчук, Л. С. Явич та ін. Серед публікацій, у яких безпосередньо аналізуються теоретичні підвалини права особи на недоторканність приватного життя, заслуговують на увагу роботи Н. Г. Беляєвої, В. І. Бобрика, В. Є. Гулієва, Л. О. Красавчикової, В. М. Лопатіна, М. С. Малєїна, С. Н. Мамедова, М. С. Петросяна, І. Л. Петрухіна, Г. Б. Романовського, Ф. М. Рудинського, В. О. Серьогіна, В. С. Сивухіна, С. В. Смирнова, Р. О. Стефанчука, Ю. І. Стецовського,

А. І. Філімонової, І. М. Хужокової та ін.

Отже, різні аспекти права людини на недоторканність приватного життя вивчалися багатьма науковцями, а правові уявлення про його сутність поступово збагачуються завдяки як здобуткам теорії держави та права, так і теоретичним надбанням інших юридичних наук. Проте ще й досі бракує комплексних наукових праць, які розкривали б сутність права на недоторканність приватного життя саме в площині теорії держави та права. Також варто констатувати наявність причин, які гальмують належну реалізацію права на приватність: по-перше, існуюче нечітке уявлення особи про нього позбавляє її можливості користуватися ним повною мірою; по-друге, наразі спостерігається ускладнення виконання державою своїх зобов'язань щодо цього права.

Таким чином, важливість здійснення досліджуваного права, недостатня розробленість теоретичних положень щодо його організації й захисту, а також недосконалість його нормативно-правового регулювання зумовлюють актуальність цієї наукової роботи і сприятимуть як вирішенню низки теоретичних проблем, так і підвищенню якості й ефективності нормотворчої й правозастосовної діяльності стосовно даного права.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого у межах державної комплексної цільової програми «Теоретичні проблеми розвитку державотворчих процесів правової системи України» (державна реєстрація – № 0111U000969). Тема дисертації затверджена вченою радою Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (протокол № 8 від 18.03.2011 р.).

Мета й завдання дослідження. Метою даної дисертації є комплексне наукове опрацювання основних теоретико-правових проблем права людини на недоторканність приватного життя та підготовка науково-обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правових актів, які його регулюють. Реалізація основної мети передбачає вирішення наступних конкретних завдань:

- визначити головні умови, що сприяли виникненню й розвитку права на недоторканність приватного життя у правовій доктрині України й зарубіжних держав;
- розглянути зміст права на недоторканність приватного життя, визначити його суб'єктний склад, розкрити поняття «приватне життя» і «право на недоторканність приватного життя»;
- охарактеризувати практику Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини, що стосується різних аспектів досліджуваного права;
- обґрунтувати сутність і зміст механізму реалізації права на недоторканність приватного життя на сучасному етапі розвитку державності;
- висвітлити актуальні проблеми здійснення права на приватність, показати причини недостатньої ефективності його правового регулювання;
- розкрити проблеми правомірного обмеження права на недоторканність приватного життя в законодавстві України;
- виявити сутність гарантій належної реалізації досліджуваного права.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення права на недоторканність приватного життя.

Предметом дослідження є право людини на недоторканність приватного життя, його аспекти й особливості механізму реалізації й захисту.

Методи дослідження. В основу методології цього дослідження покладено комплексний підхід, зумовлений специфікою теми дисертації і пов'язаний з використанням системи філософських, загальнонаукових і спеціальних підходів і методів пізнання. Діалектичний метод застосовувався на всіх етапах дослідження, що дозволило найповніше з'ясувати специфічні особливості розвитку права на приватність, його поняття, сутність, зміст, а також визначити перспективи його подальшого розвитку в діяльності держави.

Загальнонаукові методи сприяли створенню цілісного уявлення про розглядуване явище. Логічний метод дозволив проаналізувати елементи права на недоторканність приватного життя; історичний було задіяно при розкритті процесу формування концепції недоторканності приватного життя, що сприяло висвітленню розвитку поняття «недоторканність приватного життя»; системний метод допоміг розглянути правові норми, що регламентують охорону й захист права на недоторканність приватного життя як комплексного правового інституту, а також надав можливість з'ясувати особливості реалізації права на приватність; прогностичний послужив для прогнозування необхідності прийняття окремих нормативно-правових актів щодо забезпечення права на недоторканність приватного життя; звернення до герменевтичного методу забезпечило наведення дефініції таких понять, як «приватне життя», «особисте життя», «міжнародні стандарти», «механізм реалізації»; оперування феноменологічним методом зумовило здійснити аналіз особливостей утвердження права на недоторканність приватного життя як цінності на індивідуальному рівні сприйняття.

Особливе значення приділялося використанню спеціальних методів: формально-юридичному, який знайшов відбиття у процесі аналізу нормативно-правових актів і законопроектів, теоретичних праць науковців про зміст, межі, способи забезпечення права на недоторканність приватного життя й надав змогу описати отримані при дослідженні результати для цілей їх подальшого використання, а також порівняльно-правовому – при порівнянні національного законодавства, що гарантує реалізацію права на недоторканність приватного життя, із законодавством низки зарубіжних держав і при виявленні основних тенденцій і напрямків розвитку законотворчого процесу в царині охорони й захисту права на приватність.

Наукова новизна дисертації визначається передусім тим, що робота є одним з перших у вітчизняному загальнотеоретичному правознавстві на монографічному рівні системним дослідженням теоретичних та практичних проблем права людини на недоторканність приватного життя та розвиває перспективні напрямки досліджень у сфері загальної теорії прав людини.

Уперше:

– у вітчизняній правовій науці розроблено теоретичну конструкцію права на недоторканність приватного життя, досліджено його особливості у світлі загальної

теорії прав людини: природність, невід'ємність, універсальність, спрямованість на індивідуальність та автономність особи, соціально-історичний характер;

– робиться висновок про недоцільність вичерпного визначення права на недоторканність приватного життя. По-перше, кожен вміщує в нього власний, індивідуальний зміст, по-друге, неможливо охопити всі сфери його прояву з огляду на сучасний стан і розвиток суспільних відносин. Тому узагальнено приватне життя визначено як фізичну й духовну царину, що формується й контролюється самою людиною і є вільною від зовнішнього втручання;

– доводиться, що право на недоторканність приватності, спираючись на норми моралі, повинно регулюватися правовими нормами, не порушувати при цьому права і свободи інших осіб, а закріплення цього права в законодавстві забезпечує його дотримання й захист і надає людині можливості захищати своє приватного життя;

– обґрунтовано, що до механізму охорони й захисту права індивіда на недоторканність приватного життя входить такий елемент, як самозахист, право на який полягає в тому, що у випадку порушення права на приватність або такої загрози, особа має можливість самостійно здійснювати дії фактичного чи юридичного характеру, спрямовані на запобігання або усунення цього порушення. Разом із цим такі дії не повинні виходити за встановлені законом межі.

Удосконалено:

– положення про те, що право на недоторканність приватного життя реалізує так звану негативну свободу особи – бути вільною від держави, що останній належить не лише утриматися від втручання у сферу приватного й сімейного життя людини, а й застосовувати необхідні засоби для гарантування цього права;

– висвітлення міжнародних стандартів права на недоторканність приватного життя, доведено, що вони формують його основні риси, встановлюють обов'язок держав щодо його визнання, забезпечення й гарантування, визначають умови його обмеження;

– уявлення системи юридичних гарантій права на недоторканність приватності й погляд на цю систему як на сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих нормативних, інституціональних і процесуальних гарантій.

Дістали подальшого розвитку:

– теоретичні обґрунтування юридичної природи досліджуваного права і ознак, які відбивають його сутність – природний характер, невід'ємність, невідчужуваність, особистісність і гарантованість його державою;

– погляди щодо обґрунтування природного характеру права на недоторканність приватного життя, на те, що це право існує незалежно від держави й передує її появі, а тому держава не вправі ні заперечувати, ні посягати на нього. При цьому регулювання права на приватність полягає не у створенні, а лише в упорядкуванні останнього;

– визначення найголовніших аспектів, які конкретизують зміст права на недоторканність приватного життя: (а) тілесну (фізичну) приватність, (б) територіальну приватність, (в) комунікативну та (г) інформаційну приватність.

– аргументація на користь підвищення інформованості населення про методи можливого захисту й самозахисту права на недоторканність приватного життя, про державні й недержавні структури, які володіють базами персональних даних, про

необхідність створення громадського контролю за збиранням, обробкою та розповсюдженням персональних даних;

– положення про те, що процедури обмеження права на недоторканність приватного життя, правомірного втручання в його реалізацію мають бути чітко регламентовані законом.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали, положення і пропозиції не лише розвивають теоретико-правову основу права на недоторканність приватного життя, а й спрямовані на вдосконалення нормотворчої і правозастосовної діяльності. Висновки, отримані при дослідженні проблеми приватного життя, значною мірою уточнюють, а в деяких випадках і переглядають наявні в сучасній правовій доктрині уявлення про нього.

Одержані результати можуть бути використані:

у правозастосовній діяльності дозволить підвищити ефективність забезпечення й захисту цього права насамперед шляхом покращання практичної діяльності органів виконавчої влади, адвокатури, суду;

у науково-дослідницькій сфері – поживить подальші наукові пошуки в цій царині;

у навчальному процесі – сприятиме підготовці підручників, навчальних посібників з курсів «Загальна теорія держави і права» та «Конституційне право України» і навчальних спецкурсів «Право на прайвесі та юридична практика» і «Захист персональних даних», а також викладанню відповідних навчальних дисциплін.

Апробація результатів дисертації відбувалася шляхом оприлюднення концептуальних положень останньої на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових і науково-практичних конференціях: «Проблеми реформування місцевого самоврядування в Україні в контексті наближення до європейських стандартів» (м. Харків, 28 жовтня 2009 р.); «Громадянське суспільство і права людини» (м. Харків, 9 грудня 2010 р.); «Конституція України – основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи» (м. Харків, 23-24 червня 2011 р.); «Особистість, суспільство, право» (м. Полтава, 15 березня 2012 р.); «Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина» (м. Полтава, 23 листопада 2012 р.).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки і пропозиції знайшли відбиття в 10-ти наукових публікаціях: у 5-х статтях, опублікованих у провідних наукових фахових періодичних виданнях, а також у 5-ти тезах доповідей і наукових повідомлень на зазначених наукових і науково-практичних конференціях.

Структура роботи зумовлена метою і предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, 3-х розділів, що містять 10 підрозділів, висновків і списку використаних джерел (382 найменування). Загальний обсяг дисертації – 231 сторінка, з яких основного тексту – 194 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *Вступі* обґрунтовується актуальність теми дисертації, висвітлюються ступінь її наукової розробленості і зв'язок з науковими програмами; надається характеристика методології наукового дослідження, указуються її мета, завдання,

об'єкт і предмет, робиться акцент на теоретичному і практичному значенні роботи, її науковій новизні, зазначаються ступінь апробації й характер публікацій, у яких сформульовано основні результати цієї наукової праці.

Розділ 1. «Соціально-правова характеристика права на недоторканність приватного життя» складається з 3-х підрозділів і висновків до всього розділу. Аналізується генеза ідей про право на недоторканність приватного життя у філософсько-правовій і теоретико-правовій думці, вивчаються питання закріплення цього права в договорах, деклараціях і резолюціях міжнародних організацій, з'ясовується зміст останнього як природного права людини.

У підрозділі 1.1. «Формування й розвиток уявлень про право на недоторканність приватного життя» зазначається, що право на недоторканність приватного життя від давніх часів до сучасності пройшло доволі довгий шлях свого формування. Починаючи з часів античності виникають запитання: що розуміти під особистим простором, чи потрібен він взагалі людині? Дослідження ідей Платона, Аристотеля, софістів і стоїків дозволило обґрунтувати думку, що античне суспільство створило певні передумови для формування права на недоторканність приватного життя.

Із приходом християнства, яке проповідувало унікальність кожної людини, її життя, дій, думок, античні уявлення про публічну і приватну сфери життя набувають нового змісту. Духовенство обстоює думку, що приватним може бути лише праведне життя, а в інших випадках церква вправі володарювати над думками й діями людини. Ці погляди дещо змінюються з поширенням протестантського руху, а ідея особистого спасіння призводить до формування ідеології індивідуалізму, за якого особі вперше надається можливість самостійно влаштувати особисте життя.

Наприкінці XVII ст. розпочинається поступове формування концепції права людини на недоторканність приватного життя (як у теорії, так і на практиці), що охоплює ліквідацію інквізиції, заборону тортур, незалежність громадян від сваволі правителів тощо. Прогресивні ідеї просвітників Англії, Франції, Німеччини були використані й розвинені американськими мислителями періоду визвольної боротьби за незалежність колоній від панування метрополій. У другій половині XIX ст. формуються думки провідних американських юристів про потребу розробити правові механізми судового захисту від несанкціонованого розповсюдження фотографій приватних осіб. Обстоюється позиція, що для захисту особи від загрози з боку новітніх винаходів і методів ведення бізнесу варто створити спеціальне «право приватності» – право жити за власним бажанням, бути захищеним від публічності.

У радянській правовій теорії приватне життя активно заперечувалось і засуджувалося як прояв індивідуалізму, мало другорядний характер і активно викорінювалось. І лише на початку 70-х років приватне життя та його недоторканність стають об'єктом дослідження науковців цієї доби, обережні спроби яких обґрунтувати нагальну потребу у праві на недоторканність приватного життя з часом знаходять підтримку серед правознавців.

Найбільш бурхливий розвиток права на недоторканність приватності спостерігається у другій половині XX ст. ідея цього права виноситься на

міжнародно-правовий рівень і отримує закріплення в низці міжнародно-правових актів у сфері прав людини. Норми про охорону тих чи інших проявів особистого життя з'являються в законодавстві багатьох країн світу.

У підрозділі 1.2. «Міжнародні стандарти в царині недоторканності приватного життя» розкриваються основні принципи й норми міжнародного законодавства щодо права на недоторканність приватного життя. Наголошується на тому, що створені на міждержавному рівні стандарти є своєрідними еталонами для держав-учасниць міжнародних договорів, зобов'язаних у межах своєї юрисдикції забезпечити реалізацію права на недоторканність приватності, на які покладено відповідальність за його дотримання як перед своїм народом, так і перед міжнародною спільнотою.

Робиться висновок про те, що міжнародні стандарти розглядуваного права в загальному вигляді (а) формують його основні риси, (б) устанавлюють обов'язок держав щодо його визнання, забезпечення й гарантування, (в) визначають умови його обмеження. Будучи закріпленими в численних універсальних і регіональних міжнародних актах, вони наділені особливою політичною й моральною силою, а тому є загальнозобов'язуючими й обов'язковими для виконання всіма державами.

Аналіз міжнародних стандартів права особи на недоторканність приватного життя дозволяє виокремити серед них основні: (а) обов'язкове визнання зазначеного права за кожним індивідом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак; (б) недопущення державою свавільних чи незаконних посягань стосовно цього права; (в) всебічний захист людини від втручання чи посягання на її приватне життя, що покладає на держави зобов'язання вживати активних дій щодо забезпечення такого захисту для всіх; (г) при здійсненні своїх прав і свобод кожна особа повинна зазнавати тільки тих обмежень, що встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання й поваги до прав та свобод інших і забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку й загального добробуту в демократичному суспільстві.

Аналізується загальнотеоретична специфіка базових міжнародних договорів, що стосується прав індивіда, зокрема, Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, конвенцій та інших документів ООН з прав людини. Особлива увага приділяється Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Підкреслюється, що її положення сформульовані у формі обов'язків держав і безумовних прав індивідів.

У підрозділі 1.3. «Поняття і зміст права на недоторканність приватного життя» з'ясовуються сутність, структура, ознаки, поняття і зміст права на недоторканність приватного життя. Акцентується увага на складності визначення категорії «приватне життя». Позиції дослідників у цьому питанні зводяться здебільшого до 2-х підходів: перший полягає в деталізації елементів приватного життя, другий – у чіткому розмежуванні приватного й публічного інтересу, іншими словами, все, що не стосується публічної діяльності є приватним життям. Поняття «приватне життя» є доволі складним, оскільки, по-перше, кожен вміщує в нього

власний, індивідуальний зміст, а по-друге, неможливо охопити всі сфери його прояву, з огляду на сучасний стан і розвиток суспільних відносин.

Узагальнено категорію «приватне життя» можна визначити як фізичну й духовну царину, що формується й контролюється самою людиною і є вільною від зовнішнього втручання. Досліджуване право є природним, невід'ємним, невідчужуваним, особистісним і гарантованим державою правом людини, що реалізується безпосередньо, здійснюється об'єктивно й наділяє особу можливістю мати певну відокремлену від суспільства сферу життєдіяльності.

Згідно із загальнотеоретичним уявленням про зміст суб'єктивного права пропонується розглядати зміст права на недоторканність приватного життя як сукупність таких прав-елементів: право-поведінка, право-вимога, право-претензія. Право-поведінка – це можливість діяти особисто, поводитися певним чином, самостійно обирати, які саме прояви своєї життєдіяльності віднести до свого особистого життя, а які вважати життям суспільним, самостійно визначати шляхи і способи досягнення поставленої мети. Право-вимоги є можливістю вимагати належної поведінки від зобов'язаної особи. Право-претензія (домагання) становить собою можливість особи звернутися до компетентних органів для захисту порушеного права і примусового забезпечення його відновлення.

Розділ 2. «Аспекти права на недоторканність приватного життя» складається з 4-х підрозділів, висновків до розділу. Висвітлюються питання розширення складників права на недоторканність приватного життя, постійного його доповнення новими елементами з урахуванням різноманітності політичних, економічних, культурних, соціальних та інших ситуацій суспільного життя в конкретній державі.

У підрозділі 2.1. «Тілесна (фізична) приватність» підкреслено, що тілесну (фізичну) приватність слід розглядати як право людини на фізичну і психічну цілісність. Поняття такої цілісності є новим для національного законодавства, оскільки воно пов'язано з новітніми досягненнями у галузях біології й медицини. Наукові відкриття в генній інженерії, експерименти з клонування людини, маніпулювання свідомістю, прогрес у трансплантації органів – усе це зумовило нагальну потребу й відповідного регулювання певних відносин. Тілесна (фізична) приватність передбачає неприпустимість будь-якого фізичного втручання в тіло людини, що може призвести до фізичного болю, фізичного каліцтва, стерилізації, пошкодження фізичних функцій чи нанесення будь-якої шкоди організму особи. Європейський суд з прав людини окрім іншого до тілесної недоторканості включив заборону фізичного насильства, дисциплінарних тілесних покарань, примушування здавати аналізи крові чи сечі тощо. Більше того, Суд відзначив, що навіть мінімальне втручання у фізичну цілісність належить розцінювати як порушення ст. 8 Європейської конвенції з прав людини, якщо воно зроблено проти волі індивіда.

Робиться висновок, що під тілесною приватністю слід розуміти фізичну недоторканність особи, основними видами порушення якої є: а) небажаний тілесний контакт, що виникає під час проведення процесуальних дій, пов'язаних з необхідністю фізичного впливу на їх учасника. Такими можуть бути дії при проведенні освідування, судово-медичної експертизи й особистого огляду особи; б) втручання в організм людини без її згоди. Держава зобов'язана отримати добровільну інформовану згоду пацієнта на медичне втручання в його організм,

тобто вжити певні заходи для забезпечення використання індивідом права на фізичну приватність; в) свідоме посягання на здоров'я. На відміну від прав особи, спрямованих на захист її тілесної й духовної цілісності від будь-якого зовнішнього втручання, комплекс так званих «соматичних» прав передбачає умисне спричинення шкоди власному життю і здоров'ю; г) будь-який психічний примус, що полягає в погрозі застосувати до особи чи її близьких фізичного насильства чи заподіяти шкоду іншим правоохоронюваним інтересам.

У підрозділі 2.2. «Територіальна приватність» зосереджується увага на тому, що ідея неприпустимості свавільного посягання на недоторканність житла дозволяє кожному відчувати впевненість у тому, що його життя, спокій, таємниці залишаться непорушними в межах житла. Тому територіальну приватність пропонується розглядати як право на свободу дій у власному житлі (будь-які дії у власному помешканні на власний розсуд) і неприпустимість неправомірного обмеження цього права з боку держави чи суспільства (охорона й захист господаря від неправомірного вторгнення в житло).

Окремо розглядається об'єкт територіальної приватності, оскільки єдиного визначення поняття «житло» чинне законодавство досі не містить, а неповне розуміння його змісту ставить під загрозу реалізацію особою її прав. Термін «житло» тлумачиться як капітальна споруда призначена і придатна для постійного, переважного чи тимчасового проживання в ній.

Обґрунтовується думка, що найпоширенішим випадком порушення територіальної приватності є протиправне (таємне або відкрите) проникнення в чуже житло без дозволу господаря. Водночас під таке порушення підпадає і спричинення певного дискомфорту особі у її житлі: відчуття диму, запаху, шуму чи будь-чого, що завдавало б серйозних незручностей.

Право на територіальну приватність може бути обмежене. Спеціальні нормативно-правові акти передбачають можливість законного проникнення в житло поза волею осіб, які в ньому проживають. Таке проникнення можливе: (а) при надзвичайних обставинах (у випадках аварій, пожеж, витоку газу й у невідкладних випадках, пов'язаних з врятуванням життя людей і майна); (б) при фактичній необхідності (профілактичні чи попереджувальні дії); (в) при захисті правопорядку (безпосередньому переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину).

Підрозділ 2.3. «Комунікативна приватність» присвячено природній потребі людини у спілкуванні, точніше в комунікації, тобто повідомленні інформації однією особою іншій – як безпосередньо, так і за допомогою технічних засобів. При цьому підкреслюється, що найважливішим для кожного є впевненість в тому, що передані співбесідникові відомості залишаться конфіденційними.

Особлива увага приділяється питанню забезпечення права на приватність під час передачі комунікативної інформації різними засобами: листуванням, телефонними переговорами, телеграфною та іншою кореспонденцією. При передачі інформації зазначеними засобами на суб'єктів, які надають послуги поштового зв'язку, і суб'єктів ринку телекомунікацій покладається обов'язок збереження таємниці листування й телефонних розмов, а також застосування організаційно-технічних заходів щодо її захисту.

Вищенаведене дозволило назвати основні ознаки відомостей про приватне життя особи, що передаються всіма видами кореспонденції, телефонними переговорами, документами: а) інформація повинна мати вигляд обміну відомостями між людьми; б) у підґрунті цієї інформації лежить заборона порушувати таємницю її змісту особами, яким вона довірена в силу необхідності; в) за розголошення телекомунікаційних відомостей винні особи несуть відповідальність згідно з нормами чинного законодавства.

Аргументується положення, що право на комунікативну приватність включає не лише недоторканність змісту листів, телефонних розмов, а й сам факт їх відправлення.

У підрозділі 2.4. «Інформаційна приватність» указується на те, що нагальною проблемою сьогодення стало забезпечення інформаційної приватності – права людини визначати, ким, коли, з якою метою і в який спосіб інформація про неї буде збиратися, зберігатися, використовуватися й розповсюджуватися іншими особами.

Зазначено, що паралельно з конструкцією «інформація про приватне життя особи» використовується поняття «персональні дані», проте вони аж ніяк не тотожні. Персональні дані – це конфіденційна інформація, закріплена на матеріальних носіях (у документах, комп'ютері тощо), а інформація про приватне життя – це відомості особистого характеру, що не підлягають розголошенню. Підкреслюється, що інформація необов'язково має бути задокументована для того, щоб її використання й поширення підпадало під режим охорони й захисту. Разом із тим з огляду на нові виклики інформаційного суспільства найбільшу загрозу для конфіденційної інформації становить саме розміщення її в електронних базах даних.

Робиться висновок, що чисельність випадків несанкціонованого збирання персональних даних і зловживання ними сьогодні стрімко зростає. Для збереження й захисту прав особи у світі з новітніми технологіями необхідне належне правове регулювання з питань обігу й охорони таких даних, яке гарантувало б людині свободу від будь-якого втручання.

Позитивним зрушенням у напрямку гарантування права кожного на недоторканність персональних даних стало прийняття Закону України «Про захист персональних даних». Механізм захисту останніх становить собою складну систему законодавчого, нормативно-організаційного й методологічного забезпечення. При цьому функції контролю, нагляду й координації у сфері захисту персональних даних покладаються на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини як орган, що має достатній рівень незалежності від органів виконавчої влади та інших державних органів для належного виконання відповідних обов'язків.

Розділ 3. «Механізм реалізації права на недоторканність приватного життя» складається із 3-х підрозділів, висновків до розділу. Вивчаються особливості механізму реалізації досліджуваного права: гарантування його реалізації, безпосереднє здійснення, його охорона й захист, відновлення у випадку порушення.

У підрозділі 3.1. «Проблеми реалізації права на недоторканність приватного життя» розкриваються численні проблеми здійснення в Україні розглядуваного права, що, відповідно, породжує непоодинокі факти його порушення. Аналізуються зміст, прогалини й колізії національного законодавства, загострюється увага на існуючих перешкодах для належної реалізації права і шляхах їх подолання.

Доводиться, що брак активної правової позиції, нігілістичне ставлення до власних прав та обов'язків, а значить, і до права на недоторканність приватного життя, призводить до байдужості з боку особи стосовно випадків порушення останнього. До інших проблем реалізації зазначеного права належить неможливість закріпити його вичерпного визначення у вітчизняному законодавстві, а доволі складне уявлення особи про нього позбавляє її можливості користуватися ним повною мірою.

Спостерігається низький рівень сформованості системи законодавства, зволікання з удосконаленням законодавчого процесу, застосування застарілих бюрократичних форм і підходів до нормотворення. Хаотичність, недосконалість, незбалансованість, наявність численних прогалин у законодавстві призводить до хибного розуміння й застосування законів. Наголошується на питанні, що до механізму охорони й захисту права людини на приватне життя входить ще такий його елемент, як самозахист, право на який полягає в тому, що у випадку порушення останнього або такої загрози особа має можливість самостійно здійснювати дії фактичного чи юридичного характеру, спрямовані на запобігання або усунення цього порушення. У той же час такі дії не повинні виходити за встановлені законом межі

Підкреслюється, що найважливішим завданням правової держави при реалізації її громадянами свого права на недоторканність особистого життя є забезпечення найбільш справедливого, швидкого й ефективного його відновлення й відшкодування заподіяної шкоди. Зазначається, що відновити порушене право практично неможливо, оскільки неможливо знову зробити таємними ті відомості, що були незаконно розголошені, позбавитися відчуття сорому і приниження. У такому випадку єдиним способом захистити приватні сторони життя особи й певною мірою задовольнити її інтереси є компенсація моральної шкоди.

У підрозділі 3.2. «Обмеження права на недоторканність приватного життя» розглядаються обмеження досліджуваного права як правовий засіб, що дає можливість узгодити приватні й публічні інтереси. Саме комплекс конкретних обмежень, закріплених на законодавчому рівні, найбільшою мірою характеризує взаємовідносини між державою й людиною, визначає міру її свободи й захищеності.

Обмеження права на недоторканність приватного життя сформувались відповідно до міжнародних стандартів, згідно з якими такі обмеження устанавлюються законом, мають цільовий характер, а при обмеженні прав не допускається їх повне знищення.

У підрозділі проведено теоретичний аналіз умов допустимості обмеження права на особисте життя особи, закріплених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у результаті якого зроблено висновок, що такі обмеження можуть мати місце, якщо вони легальні, доцільні, а то й необхідні.

Легальність полягає в тому, що кожне виправдане втручання у приватне життя індивіда має спиратися на закон. При цьому останній повинен містити не лише підстави для цього, а й відповідати певним вимогам: бути зрозумілим, точним, доступним, не суперечити принципу верховенства права тощо. Доцільність становить собою окреслення законної мети обмеження права на недоторканність особистого життя. Необхідність означає, що вимушене втручання у приватність

особи захищає демократичні цінності і свободи, а, значить, для нього існує нагальна суспільна потреба.

Пропонується при розгляді обмежень права на недоторканність приватного життя умовно поділити їх на загальні, спеціальні й конкретно-індивідуальні. Перші встановлюють межі правомірної поведінки, другі розглядаються як наслідок настання певного режиму чи стану, треті застосовуються як наслідок протиправної поведінки особи.

У підрозділі 3.3. «Гарантії права на недоторканність приватного життя» детально аналізуються юридичні гарантії досліджуваного права як засоби його правового захисту. На даний час у юриспруденції існує чимало різноманітних підходів до класифікації юридичних гарантій. На підставі проведеного аналізу поглядів дослідників на цю проблематику рекомендується виокремлювати нормативні, інституціональні і процесуальні гарантії.

Нормативні становлять собою сукупність юридичних норм, пов'язаних зі створенням умов для реалізації зазначеного права особи, а також порядок його охорони й захисту.

Інституціональні гарантії – це врегульована нормами права діяльність органів державної влади.

Процесуальні гарантії покликані забезпечувати належне дотримання компетентними органами й посадовими особами права людини на недоторканність приватного життя в цивільному, адміністративному і кримінальному процесах.

З урахуванням наведених міркувань робиться висновок, що юридичні гарантії права на недоторканність приватного життя пов'язані із застосуванням правових норм і виражаються у правовій діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадовців і громадських об'єднань. Така діяльність повинна чітко відповідати закону, спрямовуватися на якомога повне закріплення прав особи, а також містити конкретні процедури захисту прав, у тому числі можливість звернення до міжнародних органів за захистом порушених своїх прав і свобод.

ВИСНОВКИ

У результаті комплексного і всебічного теоретико-правового дослідження здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, котре полягає в комплексному науковому опрацюванні основних теоретико-правових проблем права людини на недоторканність приватного життя та підготовці науково-обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правових актів, які його регулюють.

До найважливіших результатів дослідження належать такі положення:

1. Вивчення зародження й розвитку ідеї приватного життя вказує на те, що його зміст змінювався залежно від соціально-політичних умов. На сьогодні право на недоторканність особистого життя покликано розкрити оптимальний баланс між особистими й суспільними інтересами. Головною його метою в кінцевому результаті має стати захист приватних інтересів особи. У випадку надання переваги інтересам держави особисте життя може перетворитися на фікцію, а без розумного обмеження воно може сягнути межі дозволеного, порушити права інших.

2. Закріплене в численних міжнародно-правових актах право на недоторканність приватного життя, тлумачиться світовим співтовариством, як право, що реалізує так звану негативну свободу особи – бути вільною від держави. Остання ж має не лише утримуватися від втручання у сферу приватного й сімейного життя людини, а й здійснювати позитивні дії, застосовуючи необхідні засоби для гарантування досліджуваного права.

3. На підставі аналізу поняття «приватне життя» людини зазначається, що доволі складно дати йому точне, вичерпне тлумачення, оскільки, по-перше, кожен вміщує в нього власний, індивідуальний зміст, по-друге, неможливо охопити всі сфери його прояву з огляду на сучасний стан і розвиток суспільних відносин. Тому узагальнено приватне життя можна визначити як фізичну й духовну царину, яка формується й контролюється самою людиною, яка є вільною від зовнішнього втручання. Дослідження категорії «приватне життя», змісту, ознак і суб'єктів права на недоторканність приватного життя дозволило зробити висновок, що будь-яка його «рамкова» дефініція буде неповною, можливо, навіть спірною. Це можна пояснити тим, що саме право на приватність не містить чітко сформованого ядра, а об'єднує в собі невизначене коло інтересів, які важко описати одним поняттям. Тому, на нашу думку, не варто давати йому вичерпного визначення й суворо окреслювати його межі.

4. Тілесна (фізична) приватність розглядається як право індивіда на фізичну і психічну цілісність, основними видами порушення якої є: а) небажаний тілесний контакт (особистий обшук, освідування); б) втручання в організм людини без її згоди (хірургічні операції, введення зонду для примусового годування тощо); в) свідоме посягання на здоров'я; г) будь-який психічний примус.

Територіальна приватність розглядається як право людини на свободу дій у власному житлі (будь-які дії у власному помешканні на власний розсуд) і як неприпустимість неправомірного обмеження цього права з боку держави чи суспільства (охорона й захист господаря від неправомірного вторгнення в житло). У результаті аналізу випадків законного проникнення в житло поза волею осіб, які в ньому проживають, робиться висновок, що воно можливе: (а) за надзвичайних обставин (у випадках аварій, пожеж, витоку газу й у невідкладних випадках, пов'язаних з рятуванням життя людей і майна); (б) при фактичній необхідності (профілактичні чи попереджувальні дії); (в) при захисті правопорядку (безпосередньому переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину).

Під правом на комунікативну приватність треба розуміти гарантовану державою можливість повідомляти інформацію іншій особі (поштою, телефоном, іншими видами комунікації), будучи впевненим у тому, що не лише передані відомості будуть збережені в таємниці, а й сам факт їх відправлення не набуде розголошення. Доведено, що сучасне суспільство не може існувати без таємниці листування, телефонних розмов та інших видів комунікації, оскільки їх розголошення стане причиною руйнації соціальних контактів між людьми.

Під інформаційною приватністю пропонується розуміти право особи визначати, ким, коли, з якою метою і в який спосіб інформація про неї буде

використовуватись іншими людьми. Від усвідомлення уразливості персональних даних і необхідності їх ефективного захисту залежить рівень довіри до держави.

5. Мета реалізації права на недоторканність приватного життя полягає у правомірному задоволенні особою своїх індивідуальних інтересів і потреб засобами, що безпосередньо не мають соціального значення. Механізм здійснення розглядуваного права – складний процес, що відбувається в певному порядку під дією чинників правового й неправового характеру. Він включає безпосередню реалізацію права, обов'язкове гарантування його здійснення, дії посадових осіб з охорони й захисту, відновлення у випадку порушення. На підставі вивчення різних підходів досліджується співвідношення реалізації, охорони й захисту права на недоторканність особистого життя. Підкреслюється, що поняття «охорона» й «захист» – це 2 етапи єдиного послідовного процесу забезпечення приватного життя. Охорона цього права включає в себе сукупність взаємопов'язаних заходів, скерованих на попередження правопорушень, усунення причин, що їх породжують і сприяють нормальному процесу реалізації особою свого права. Його захист здійснюється у випадках, коли право вже порушено, виявляється в системі заходів, спрямованих на зупинення правопорушення, усунення його наслідків і притягнення винних до відповідальності.

6. Обмеження права на недоторканність приватного життя є важливим і необхідним явищем, адже саме завдяки йому забезпечується баланс між приватними й публічними інтересами. Обмеження повинно мати виключно правомірний, тимчасовий і цільовий характер, припускати не припинення права, а звуження можливості його реалізації. Конституцією України визначено мету обмежень права на недоторканність приватного життя: лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту і прав людини (ст. 32). Таким чином, обмежуючи право одного суб'єкта, держава тим самим захищає ті цінності (людини й суспільства в цілому), що є пріоритетними в окремо взятому випадку. При розгляді обмежень права на недоторканність приватного життя їх слід умовно поділити на 3 види: а) загальні (установлюють межі правомірної поведінки); б) спеціальні (розглядаються як результат настання певного режиму чи стану); в) конкретно-індивідуальні (застосовуються як наслідок протиправної поведінки особи).

7. Формування в Україні демократичної, соціальної, правової держави і громадянського суспільства безпосередньо пов'язано з потребою створення системи гарантій права на недоторканність приватного життя. Підсумовується, що саме юридичні гарантії складають підґрунтя цієї системи, що зумовлено їх конкретністю, цілеспрямованістю, правовим закріпленням, постійним характером дії гарантій, наявністю санкцій за їх невиконання. Систему юридичних гарантій варто розглядати як сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих нормативних, інституціональних і процесуальних гарантій. Особливістю нормативних гарантій є те, що вони повинні забезпечувати реалізацію прав, виконання обов'язків і притягнення до юридичної відповідальності. Систему інституціональних гарантій становлять держава та її органи: Верховна Рада, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Президент, Конституційний Суд, органи правосуддя, органи прокуратури, Кабінет Міністрів та інші центральні органи державної виконавчої влади, місцеві державні адміністрації,

органи місцевого самоврядування, а також органи міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, адвокатура, політичні партії та громадські організації, профспілки та інші неурядові організації, засоби масової інформації. Метою процесуальних гарантій визначено ретельну регламентацію підстав і порядку проведення будь-якої процесуальної дії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Михайленко І. В. Генеза права на недоторканність приватного життя / І. В. Михайленко // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2010. – № 19. – С. 158 – 165.

2. Михайленко І. В. Поняття і зміст права на недоторканність приватного життя / І.В. Михайленко // Проблеми законності: Академ. зб. наук. пр. / Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2011. – Вип. 113. – С. 183 – 190.

3. Михайленко І. В. Забезпечення тілесної (фізичної) приватності в Україні / І.В. Михайленко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2012. – Вип. 19. Том 2. – С. 92 –94.

4. Михайленко И. В. Реализация права на неприкосновенность частной жизни: правовые механизмы / И.В. Михайленко // Известия Сочинского государственного университета. – 2013. № 1-2 (24). – С. 70 –74.

5. Михайленко І. В. Інформаційна приватність: законодавче регулювання та перспективи / І.В. Михайленко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Вип. 21. Том 1. – С. 70 –72.

6. Михайленко І. В. Суб'єкти права на приватність у громадянському суспільстві / І.В. Михайленко // Громадянське суспільство і права людини: матеріали міжнар. наук.-практ. семінару. – Харків: НДІ держ. буді-ва та місц. самоврядування АПрН України. – 2010. – Вип. 19. – С. 150 –152.

7. Михайленко І. В. Право на недоторканність приватного життя людини і його забезпечення органами місцевого самоврядування / І.В. Михайленко // Проблеми реформування місцевого самоврядування України в контексті наближення до європейських стандартів: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції. – Х. : НДІ держ. буді-ва та місц. самоврядування АПрН України. – 2009. – С. 199 – 201.

8. Михайленко І. В. Проблеми безпосередньої реалізації права людини на недоторканність приватного життя / І.В. Михайленко // Конституція України – основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції (23-24 червня 2011 р.). – Х. : Право. – 2011. – С. 245 –247.

9. Михайленко І. В. Персональні дані як об'єкт посягання на приватність / І.В. Михайленко // Особистість. Суспільство. Право.: збірник наукових статей та тез наукових повідомлень за матеріалами міжнар. наук.-практ. конференції, присвяченої 10-річчю Полтавського юридичного інституту. – Х. : Точка. – 2012. – С. 245 –247.

10. Михайленко І. В. Види права на недоторканність приватного життя / І.В. Михайленко // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і

громадянина: збірник наукових статей та тез наукових повідомлень за матеріалами міжнар. наук.-практ. конференції. – Х. : Точка. – 2012. – С. 288 – 290.

АНОТАЦІЇ

Михайленко І. В. Право людини на недоторканність приватного життя: поняття, аспекти, механізм реалізації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2014.

Дисертація присвячена комплексному загальнотеоретичному аналізу права людини на недоторканність приватного життя, розкрито його зміст, досліджено поняття «приватне життя», визначено механізм і гарантії реалізації й захисту досліджуваного права, здійснено спробу знайти оптимальну модель співвідношення приватного й публічного інтересу.

У роботі розкрито історію походження права на недоторканність особистого життя, наведено етапи його становлення, вивчаються наукові підходи до сучасного праворозуміння і тлумачення зазначеного права. Розглянуто правові акти зарубіжних держав і рішення Європейського суду з прав людини, що безпосередньо впливають на імплементацію права на недоторканність приватного життя в закони України.

Значне місце в науковій праці присвячене обґрунтуванню системи й видів юридичних гарантій права людини на недоторканність приватного життя.

Ключові слова: права людини, загальна теорія прав людини, зміст прав людини, приватне життя, право на недоторканність приватного життя, міжнародні стандарти, обмеження прав людини, охорона й захист прав людини.

Михайленко І. В. Право человека на неприкосновенность частной жизни: понятие, аспекты, механизм реализации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2014.

Работа посвящена комплексному общетеоретическому анализу права человека на неприкосновенность частной жизни, раскрыто его содержание, исследовано понятие «частная жизнь», определены механизм и гарантии реализации и защиты исследуемого права, сделана попытка найти оптимальную модель соотношения частного и публичного интереса.

В диссертации раскрыта история происхождения права на неприкосновенность частной жизни, названы этапы его становления. Аргументируется естественно-правовое происхождение рассматриваемого права, подчеркивается, что оно существует независимо от государства и предшествует его возникновению, поэтому государство не может ни отрицать, ни посягать на это право. Обоснован вывод: как правовая категория это право сформировалось в конце

XIX – в начале XX века в практике американских судов. Анализируются научные подходы к современному правопониманию и восприятию права на неприкосновенность частной жизни.

Делается вывод о сложности исчерпывающе определить понятие «частная жизнь», поскольку, во-первых, каждый вмещает в него собственный, индивидуальный смысл, во-вторых, невозможно охватить все сферы его проявления, учитывая современное состояние и развитие общественных отношений. Поэтому обобщенно частную жизнь можно определить как физическую и духовную сферу, формируемую и контролируемую самим человеком, которая является свободной от внешнего вмешательства.

Анализируются различные аспекты права на телесную (физическую), территориальную, коммуникативную, информационную неприкосновенность частной жизни. Делается попытка раскрыть их содержание и способы защиты.

Обосновывается юридическая природа права на неприкосновенность частной жизни. Это право направлено прежде всего на защиту жизни человека от произвольного посягательства со стороны государства, его органов, общества в целом. Указывается, что государство должно не только воздерживаться от вмешательства в сферу личной и семейной жизни человека, но и применять необходимые средства (юридические и практические) для обеспечения исследуемого права.

Подчеркивается, что важнейшей задачей правового государства при реализации гражданами права на неприкосновенность частной жизни является обеспечение наиболее справедливого, быстрого и эффективного его восстановления и возмещение причиненного ущерба.

Значительное место в данной научной работе посвящено системе и видам юридических гарантий права человека на неприкосновенность частной жизни. Отмечается, что эту система нужно рассматриваться как совокупность взаимосвязанных и взаимодействующих нормативных, институциональных и процессуальных гарантий.

Ключевые слова: права человека, общая теория прав человека, содержание прав человека, частная жизнь, право на неприкосновенность частной жизни, международные стандарты, ограничение прав человека, охрана и защита прав человека.

Mikhaylenko I. Human rights on inviolability of private life: concept, aspects, realization mechanism. – On rights for a manuscript.

Science of Law Ph.D. thesis in specialization 12.00.01 – theory and history of state and law; political and law studies history. – Yaroslav the Wise National Law University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2014.

The dissertation is devoted to the complex general-theoretical analysis of human right to inviolability of private life, its content is exposed, the concept «private life» is investigated, the mechanism and guarantees of its realization and protection, the optimal model of private and public interests correlation are defined.

Research of an origin history of the right to inviolability of private life and stages of its formation are carried out in the work, scientific approaches to modern understanding of

the law and to interpretation of the specified right are analyzed. Legal acts of the separate states and the decisions of the European Court of Human Rights that directly influences on the implementation of the rights to inviolability of private life in Ukrainian legislation were considered.

The considerable part of work is devoted to the analysis of the system and kinds of human rights legal guarantees to the inviolability of private life.

Key words: human rights, the general theory of human rights, human rights content, private life, the right to inviolability of private life, the international standards, restriction of human rights, protection of human rights.

Відповідальний за випуск:
кандидат юридичних наук, доцент Д. В. Лук'янов

Підписано до друку 18.09.20014 р. Формат 60x90 1/16
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.
Умовн. друк. арк. 0,7. Обл. – вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 1049
Друкарня Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77